

معانی، نشانه‌ها و مصادیق «پیچ تاریخی» از دیدگاه مقام معظم رهبری

تاریخ بشریت و پیچ بزرگ تاریخی

هادی مازندرانی

اشاره:

«امروز تاریخ جهان، تاریخ بشریت، بر سر یک پیچ بزرگ تاریخی است. دوران جدیدی در همه عالم دارد آغاز می‌شود.» این بیان مهم مقام معظم رهبری، از اوضاع بسیار مهم و خطیر کنونی در جهان حکایت می‌کند؛ اوضاعی که بیش از هر چیز به نفع جهان اسلام به طور عام و جمهوری اسلامی ایران به طور خاص در حال رقم خوردن است. نخست‌وزیر صهیونیستی در این مورد تصریح می‌کند: «قبلاً درباره خطر هسته‌ای ایران هشدار داده‌ام اما امروز می‌خواهم خطر پیچش تاریخ به نفع ایران را گوشزد کنم و بگویم خامنه‌ای از تنگه خیبر در عربستان تا تنگه جبل الطارق در مراکش را به لرزه درآورده و ملت‌ها را به سوی خود جلب کرده است.» زیگنبرژینسکی - از تنوریسین‌های نامدار آمریکایی - نیز می‌گوید: «تاریخ به پیچ بزرگی رسیده است که خمینی و خامنه‌ای تابلوهای آن را نصب کرده‌اند.» مقاله حاضر به بیان دیدگاه‌های مقام معظم رهبری درباره پیچ بزرگ تاریخی می‌پردازد و درصدد است تا معنا و مفهوم این اصطلاح و زوایای آن از منظر معظم‌له را تبیین کند.

ما داریم این پیچ را طی می‌کنیم. به نقاط خطرناک، خطر خیز رسیدیم، از آن عبور کردیم؛ لکن تمام نشده. این نقطه حساس تاریخی فقط مربوط به تاریخ ایران نیست، مربوط به تاریخ امت اسلامی است. امت اسلامی که قرن‌هاست دچار رکود است، مورد تحقیر است، دچار عقب‌ماندگی از کاروان تمدن است، دچار برخی یا بسیاری حکام و زمامداران فاسد و دیکتاتور است، امروز نوبت این فرا رسیده است که امت اسلامی خود را از زیر بار این همه مشکلات، این همه آلودگی‌ها، این همه گرفتاری‌ها خلاص کند.^۷

مصادیق

رهبر معظم انقلاب با اشاره به حوادث تأثیرگذار در تاریخ، مشخصاً دو رویداد بزرگ را از مصادیق پیچ تاریخی ذکر می‌کنند. رویداد اول، ولادت بزرگان دین است: «شما ولادت پیامبر (ص) و ائمه (ع) را جشن می‌گیرید، صدها سال است که ولادت مسیح (ع) را جشن می‌گیرند. چرا ولادت‌ها اهمیت و ارزش دارند؟ به خاطر این که یک مقطع حساس و تعیین‌کننده و یک نقطه عطف و یک پیچش در تاریخند.»^۸

ایشان رویداد دوم را دهه مبارک فجر و انقلاب اسلامی ایران می‌دانند: «... این نقطه پیچ و نقطه عطف و نقطه انعطاف به یک سمت دیگر است. اگر ما با این حساب نگاه کنیم، اهمیت دهه فجر خیلی زیاد است. ما در تاریخ واقعا مثل دهه فجر نداریم، حتی اسلام با آن عظمت در دهه فجر برای ما اثر بخشید؛ آیا غیر از این است؟»^۹

ایشان همچنین می‌فرمایند: «اگر جامعه خودمان را از یک چشم‌انداز وسیع در نظر بگیریم که انقلاب اسلامی یکی از مقاطع آن بوده است، متوجه می‌شویم امروزه مسیر حرکت جامعه در حال تغییراتی بزرگ است که می‌توانیم آن را به پیچ تاریخی بزرگی برای جامعه خودمان در نظر بگیریم و با بررسی حرکت کشورهای منطقه و در نظر گرفتن برآیند آن‌ها متوجه پیچ تاریخی

به اسلام، به قرآن، به مکتب وحی؛ که خدای متعال وعده داده است که مکتب الهی و وحی الهی و اسلام عزیز می‌تواند بشر را سعادت‌مند کند. این یک پدیده بسیار مبارک و بسیار مهم و پرمعنایی است.»^۳

۲. طرد مکاتب مادی

دومین نشانه، طرد مکاتب مادی در میان جوامع است. به تعبیر ایشان: «بشریت از مکاتب و ایدئولوژی‌های مادی عبور کرده است. امروز نه مارکسیسم جاذبه دارد، نه لیبرال‌دموکراسی غرب جاذبه دارد - می‌بینید در مهد لیبرال‌دموکراسی غرب، در آمریکا، در اروپا چه خبر است؛ اعتراف می‌کنند به شکست - نه ناسیونالیست‌های سکولار جاذبه‌ای دارند.»^۴

آیت‌... مصباح یزدی در این باره می‌گوید: «سخنان مقام معظم رهبری ناظر به این است که حرکت اکثر کشورهای جهان تا کنون جریان دیگری داشته است که محور کلی آن تحولات مادی و اقتصادی و رفاهی، آن هم به نفع یک اقلیتی بوده است، به گونه‌ای که مراد از پیشرفت، پیشرفت مادی و هدف از انقلاب‌ها نیز مقاصد مادی بوده است، اما این نگاه در حال تغییر کردن است.»^۵

۳. ظلم و ستم طواغیت

از دیدگاه رهبری، سومین نشانه پیچ تاریخی، وجود ظلم و ستم در جوامع بشری است. به اعتقاد ایشان، «امروز مسیر تاریخ، مسیر ظلم است؛ مسیر سلطه‌گری و سلطه‌پذیری است؛ یک عده در دنیا سلطه‌گرند، یک عده در دنیا سلطه‌پذیرند. اگر حرف شما ملت ایران پیش رفت، اگر شما توانستید پیروز شوید، به آن نقطه موعود برسید، آن وقت مسیر تاریخ عوض خواهد شد.»^۶

۴. عقب ماندگی جوامع

و بالاخره چهارمین نشانه قرار گرفتن بشریت در پیچ تاریخی، عقب‌ماندگی جوامع به ویژه جوامع اسلامی است: «عزیزان من! کشور شما و ملت شما در یک پیچ خطرناک تاریخی در حال حرکت است. سی سال است

معنا و مفهوم

معنا و مفهوم اصطلاح پیچ تاریخی از دیدگاه مقام معظم رهبری را می‌توان در بیان کوتاه و مهمی که معظم له در حدود ۲۳ سال پیش ایراد فرمودند، جست‌وجو کرد. ایشان در این باره می‌گویند: «تاریخ در خطی می‌رفت اما در این لحظه به یک سمت دیگر پیچید؛ این نقطه پیچ و نقطه عطف و نقطه انعطاف به یک سمت دیگر است.»^۱

این تعریف، جامع‌ترین تعریفی است که از دیدگاه مقام معظم رهبری در مورد اصطلاح مذکور بیان شده است. آیت‌الله مصباح یزدی در تبیین معنا و مفهوم اصطلاح پیچ تاریخی از دیدگاه مقام معظم رهبری به نکات مهمی اشاره می‌کند. ایشان «پیچ تاریخی» را دارای این پیش فرض می‌داند که «جامعه جهانی در حال حرکت در مسیری است و این مسیر در مقاطع مختلف با پیچ و خم‌ها و پستی و بلندی‌هایی رو به روست، و البته در این مسیر پیچ‌های عظیمی نیز وجود دارد که سبب تغییر کلی در مسیر حرکت می‌شود.»^۲

نشانه‌ها

پس از توضیح اجمالی درباره مفهوم پیچ تاریخی از دیدگاه رهبر انقلاب، باید نشانه‌های وقوع آن را بررسی کرد. در این مورد ایشان به چهار نکته اشاره می‌کنند:

۱. خداگرایی

اولین نشانه قرار گرفتن بشریت در پیچ تاریخی، گرایش به سمت معنویت و عبودیت است. ایشان در این باره می‌فرمایند:

«آنچه که من به شما جوانان عزیز و فرزندان خودم عرض می‌کنم، این است که بدانید امروز تاریخ جهان، تاریخ بشریت، بر سر یک پیچ بزرگ تاریخی است. دوران جدیدی در همه عالم دارد آغاز می‌شود. نشانه بزرگ و واضح این دوران عبارت است از توجه به خدای متعال و استمداد از قدرت لایزال الهی و تکیه به وحی... امروز در میان امت اسلامی، بیش‌ترین جاذبه متعلق است

در منطقه شده و با در نظر گرفتن مسیر حرکت جهان و تغییرات در حال شکل گیری در آن متوجه پیچ بزرگ تاریخی در جهان خواهیم شد.»

سابقه

رهبر معظم انقلاب، درست بر مبنای همان مصادیق که ذکر آن گذشت، به سابقه شکل گیری این مسئله می پردازند؛ از همین رو معتقدند که «تاریخ دارد عوض می شود. یکی از پیچ های مهم حرکت تاریخ در زمان من و شما دارد طی می شود. پیچ های تاریخ در طول سال های متمادی طی می شود. گاهی عمر یک نسل یا دو نسل در تاریخ یک لحظه است. ما در یکی از همان پیچ های عمده و در یکی از همان نقاط عظیم. امروز به دوران نبی اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) نگاه کنید. از دور، پیچ را می شود دید. از نزدیک در حین حرکت هیچ کس ملتفت نیست که چه کاری دارد انجام می گیرد، مگر هوشمندان. از این جا شما می فهمید که بشریت در دوران صدر اسلام مشغول چگونه حرکتی بود و چه کار می کرد. نه این که بخواهم دوران نورانی نبی اکرم را با دوره های دیگر مقایسه کنیم؛ اما آن چنان کاری را امروز داریم انجام می دهیم یا بهتر بگوییم امروز دنیا در حال آن چنان تحولی است که آن روز بود آن روز هم کسی باور نمی کرد.»^{۱۱} بر همین مبنای ایشان سابقه وقوع این پیچ را به پهنای تاریخ اسلام - نه دوران کنونی - می دانند: «عزیزان من! کشور شما و ملت شما در یک پیچ خطرناک تاریخی در حال حرکت است. سی سال است ما داریم این پیچ را طی می کنیم. به نقاط خطرناک، خطر خیز رسیدیم، از آن عبور کردیم؛ لکن تمام نشده. این نقطه حساس تاریخی فقط مربوط به تاریخ ایران نیست، مربوط به تاریخ امت اسلامی است. امت اسلامی که قرن هاست دچار رکود است، مورد تحقیر است، دچار عقب ماندگی از

کاروان

تمدن است، دچار برخی یا بسیاری حکام و زمامداران فاسد و دیکتاتور است، امروز نوبت این فرارسیده است که امت اسلامی خود را از زیر بار این همه مشکلات، این همه آلودگی ها، این همه گرفتاری ها خلاص کند.»^{۱۱}

تغییر هندسه جهانی؛ اصلی ترین علامت گذر از پیچ تاریخ

می توان با توجه به بیانات گوناگون مقام معظم رهبری، یک مؤلفه را نشانه اصلی وقوع پیچ پرخطر تاریخ در حال حاضر دانست. این مؤلفه عبارت است از: «تغییر هندسه جهانی».

ایشان با تبیین جامعی از اوضاع کنونی جهان، می گویند: «وضعیتی که امروز در دنیا هست، وضعیت تحول است. اوضاع جهان در حال تبدیل به یک شکل جدید و هندسه جدید است. اگر بخواهیم در گذشته های نزدیک - مثلاً در حدود یکی دو قرن - نظیری برای این پیدا کنیم، تقریباً شبیه اوضاع بعد از جنگ بین الملل اول، البته در جهت عکس آن است؛ آن روز هم هندسه سیاسی و اقتصادی دنیا تغییر اساسی و بنیادی کرد. یا قبل از آن، در دورانی که اروپایی ها استعمار را شروع کردند؛ یک وضعیت جدیدی در دنیا به وجود آمد، شکل عمومی دنیا عوض شد. تحولاتی که امروز مشاهده می شود، از این جنس است؛ جنس تغییر شکل عمومی دنیا؛ البته در جهت عکس آن دو مثالی که زدم؛ در جهت تبادل قدرت و توانایی های عمومی بین شرق و غرب، یا بین بخشی از ملت های دنیا با بخش دیگر. پیداست که به سوی تحولات تازه ای داریم پیش می رویم.»^{۱۲}

ایشان بر همین اساس، چشم انداز تحولات جهانی را نویدبخش یک نظام چند وجهی می دانند که در آن، قطب های سنتی قدرت جای خود را

به مجموعه ای از کشورها و فرهنگ ها و تمدن های متنوع و با خاستگاه های گوناگون اقتصادی و اجتماعی و سیاسی می دهند. از این رو رخدادهای شگرف در سه دهه اخیر را نشان دهنده برآمدن قدرت های جدید با بروز ضعف در قدرت های قدیمی دانسته، نتیجه می گیرند:

«دوستان! این وضعیت معیوب و پر زیان، غیر قابل ادامه است. همه از این هندسه غلط بین المللی خسته شده اند. جنبش ۹۹ درصدی مردم در آمریکا بر ضد کانون های ثروت و قدرت در آن کشور، و اعتراض عمومی در کشورهای اروپای غربی به سیاست های اقتصادی دولت هاشان نیز نشان لبریز شدن پیمان صبر و تحمل ملت ها از این وضعیت است. باید این وضعیت نامعقول را علاج کرد.»^{۱۳}

مؤلفه های هندسه نوین جهانی

مقام معظم رهبری همواره نظم مستقر بین المللی را به چالش کشیده و معتقدند که نشانه های بروز نظام نوین چندوجهی در مقابل نظام یک جانبه گرایی سلطه، اکنون برجسته است؛ زیرا هندسه غلط بین المللی موجود از ساختارهای معیوب، منسوخ، ناعادلانه و غیردمکراتیک تشکیل شده که نیازمند بازنگری است. از این رو ایشان مؤلفه هایی را برای هندسه نوین جهانی ذکر می کنند که عبارتند از:

۱. **توجه به خدای متعال:** بر اساس بیانات رهبری یکی از مؤلفه های هندسه نوین جهانی، توجه به خداوند متعال است: «نشانه بزرگ و واضح این دوران عبارت است از توجه به خدای متعال و استمداد از قدرت لایزال الهی و تکیه به وحی.»^{۱۴}

۲. **حاکمیت دین:** دومین مؤلفه از

چنین حرف‌های گزافی کسی از این‌ها نمی‌شنود؛ ناامید شدند، عقب‌نشینی کردند. پس این حرکت، حرکت رو به جلوست. ما در این پیچ عظیم تاریخی داریم با احتیاط، با تدبیر، با حواس جمع و با نیروی زیاد جلو می‌رویم.»^{۲۰}

پی‌نوشت‌ها

۱. بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی و مسئولان ستاد برگزاری دهه فجر - ۱۳۶۹/۱۰/۱۱.
۲. سخنرانی رئیس مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) در بیست و چهارمین نشست انجمن فارغ‌التحصیلان این مؤسسه.
۳. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در اجلاس جهانی «جوانان و بیداری اسلامی»، ۱/۱۱/۱۳۹۰.
۴. همان.
۵. سخنرانی در بیست و چهارمین نشست انجمن فارغ‌التحصیلان این مؤسسه.
۶. بیانات در دیدار مردم قم.
۷. بیانات در دیدار جهادگران بسیج سازندگی، ۱۳۸۹/۰۶/۳۱.
۸. بیانات در دیدار اعضای شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی و مسئولان ستاد برگزاری دهه فجر، ۱۳۶۹/۱۰/۱۱.
۹. همان.
۱۰. سخنرانی در پایان چهارمین مجمع بزرگ فرماندهان و مسئولان دفاتر نمایندگی ولی فقیه در سپاه، ۱۳۷۰/۷/۲۷.
۱۱. بیانات در دیدار جهادگران بسیج سازندگی، ۳۱/۰۶/۱۳۸۹.
۱۲. بیانات در دیدار اساتید دانشگاه‌ها، ۲۲/۰۵/۱۳۹۱.
۱۳. بیانات در شانزدهمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد، ۰۹/۰۶/۱۳۹۱.
۱۴. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در اجلاس جهانی «جوانان و بیداری اسلامی»، ۱/۱۱/۱۳۹۰.
۱۵. همان.
۱۶. بیانات در شانزدهمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد، ۰۹/۰۶/۱۳۹۱.
۱۷. بیانات در دیدار جمعی از آزادگان، ۲۵/۰۵/۱۳۹۱.
۱۸. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در ششمین همایش ملی نخبگان جوان، ۱۲/۰۷/۱۳۹۱.
۱۹. سخنرانی در مراسم بیعت رئیس مجلس خبرگان و ائمه جمعه سراسر کشور، ۱۳۶۷/۵/۱۵.
۲۰. بیانات در دیدار جهادگران بسیج سازندگی، ۳۱/۰۶/۱۳۸۹.

در مقابل این نظام سلطه تسلیم نشده، فشار می‌آورند که تسلیمش کنند. نه تنها نتوانستند او را وادار به تسلیم کنند، بلکه او در جایگاه خودش پافشاری‌اش هم بیش‌تر شده، قدرت و توانایی‌اش هم بیش‌تر شده. این، دشمنان را دچار عصبانیت و هیجان‌هایی می‌کند که اشتباهاتی هم بر اثر این هیجان‌ها از آن‌ها سر می‌زند؛ که انسان از اشتباهات آن‌ها هم می‌تواند متفجع شود. بنابراین نخبگان عزیز ما جایگاه نظام جمهوری اسلامی را بدانند.»^{۱۸}

انقلاب اسلامی و عبور از پیچ بزرگ

انقلاب اسلامی نه تنها خود یکی از پیچ‌های بزرگ تاریخ است بلکه در برابر پیچ‌های گوناگونی قرار دارد که عبور از آن‌ها همت همگان را می‌طلبد. به تعبیر رهبری:

«برای ملت ایران و انقلاب و آینده کشور و در جهت حفظ انتظام و انسجام ملت زمان مهمی سپری می‌شود. ما در طول ده سال گذشته نسبت به این برهه حساس - که یقین داشتیم روزی حادثه فقد امام (ره) پیش خواهد آمد - نگرانی بسیار داشتیم و حالا ناگهان می‌بینیم که در همان فصل از زمان هستیم. با توجه به این امر احساس می‌کنیم که همه باید در این فصل بسیار مهم و حساس و خطیر و تعیین‌کننده حداکثر ابتکار و تلاش و اخلاصی را که از آن‌ها برمی‌آید، ارایه کنند تا بتوانیم ان‌شاءالله انقلاب را از این پیچ بسیار مهم و نقطه عطف بسیار خطیر به سلامت عبور دهیم.»^{۱۹}

شرط بزرگ این عبور، افزون بر همت جمعی، عبارت است از احتیاط، تدبیر، حواس جمع و نیروی زیاد:

«دشمن، درست نقطه مقابل است. آن روز قوی‌تر بود، امروز ضعیف‌تر است؛ آن روز امیدش بیش‌تر بود و می‌گفتند ما سه روزه، بعد می‌گفتند در ظرف یک هفته، بعد می‌گفتند در ظرف دو ماه، انقلاب را، نظام را، از بین می‌بریم؛ امروز

دیدگاه ایشان، حاکمیت دین در جامعه است: «یک پیچ تاریخی جلوی بشریت گذاشته شد؛ یعنی روند به سمت مادی‌گرایی بود و یک پیچ به سمت معنویت داده شد. در گذشته به سمت مادی‌گرایی پیش می‌رفت ولی یکی از برکات حضرت امام (ره)، انقلاب اسلامی و شهدا این بود که نه تنها حاکمیت دین را در جامعه برپا کردند بلکه جهان را به سمت خدا پیش بردند.»^{۱۵}

۳. **نفی نظام سلطه:** مؤلفه سوم نیز عبارت است از نفی نظام سلطه: «نظم آرمانی، در نقطه مقابل نظام سلطه قرار دارد که در قرن‌های اخیر، قدرت‌های سلطه‌گر غربی (و امروز دولت زورگو و متجاوز آمریکا) مدعی و مبلغ و پیش‌قراول آن بوده‌اند و هستند.»^{۱۶}

جایگاه جمهوری اسلامی ایران

مقام معظم رهبری در این بین به اهمیت و جایگاه جمهوری اسلامی ایران می‌پردازند. ایشان با تأکید بر این نکته که «دنیا در حال عبور از یک گذرگاه و رسیدن به یک وضع جدید و ماجرای جدیدی است. رفتار ما، نیت ما، عمل ما در شکل‌گیری این وضعیت جدید، تعیین‌کننده است»^{۱۷} به تبیین جایگاه جمهوری اسلامی ایران در تغییر هندسه غلط جهانی و در پیچ بزرگ تاریخ می‌پردازند: «در نقشه کنونی دنیا ... جایگاه خودمان را، جایگاه ملت ایران را، جایگاه نظام جمهوری اسلامی را گم نکنیم؛ ما کجاییم؟ در چه وضعیتی هستیم؟ زورآزمایی‌ها را ببینید، فشارها را ببینید، ناکامی‌های دشمن را مشاهده کنید. البته فشارها خیلی زیاد است - از جوانب مختلف - اما این که ما تصور کنیم با فلان تصمیم، با فلان تدبیر و اقدام، موجب شدیم که دشمنی به طرف ما جلب شود، این غلط است؛ این درست نیست. ملت ایران به خاطر جایگاه مستقل خودش، به خاطر تسلیم نشدن در مقابل نظام سلطه بین‌المللی، مورد این تهاجم‌هاست. چون ملت

